

Medborgardemokrati i Skåne

Annika Bergström

[SOM-rapport nr 2012:19]

Innehållsförteckning

Demokrati ur ett medborgarperspektiv	5
Intresse för politik på olika nivåer.....	5
Synen på demokrati och påverkansmöjligheter	9
Bedömning av service.....	17
Förtroende för politiker och vårdpersonal.....	20
Det framtida demokratiarbetet	22
SOM-undersökningarna i Skåne	25
Referenser.....	28

Tabell- och figurförteckning

Tabell 1	Intresse för politik i allmänhet samt på region- och kommunnivå	x
Tabell 2	Intresse för politik på olika nivåer och i olika befolkningsgrupper	x
Tabell 3	Politiskt uppdrag i kommun och region för det parti man sympatiserar med	x
Tabell 4	Politiskt uppdrag i kommun och region för det parti man sympatiserar med beroende på kön, ålder, utbildningsnivå, politiskt intresse och boendeområde	x
Tabell 5	Nöjd med demokratin i: EU, Sverige, Region Skåne respektive hemkommunen 2001, 2004, 2006, 2008 och 2011	x
Tabell 6	Nöjd med demokratin i: EU, Sverige, Region Skåne respektive hemkommunen, 2011 – per kön, ålder, utbildning samt partipreferens	x
Tabell 7	Andel som anser att de har mycket eller ganska goda möjligheter att påverka politiska beslut i EU, Sverige, Region Skåne, den kommun där man bor respektive den stadsdel/del av kommunen där man bor	x
Tabell 8	Möjligheten att påverka politiska beslut i: EU, Sverige, Region Skåne, hemkommunen respektive stads-/kommundelen, 2011 – per kön, ålder, utbildning, politiska intresse samt partipreferens	x
Tabell 9	Försökt påverka beslut under de senaste 12 månaderna	x
Tabell 10	Bedömning av service i hemkommunen på regionen	x
Tabell 11	Bedömning av service i hemkommunen och i regionen beroende på kön, ålder, utbildning och boendeområde	x
Tabell 12	Bedömning av myndigheters och regional/kommunala verksamheters arbete	x
Tabell 13	Bedömning av myndigheters och regionala/kommunala verksamheters arbete beroende på kön, ålder, utbildning och boendeområde	x
Tabell 14	Förtroende för olika yrkesgrupper, politiker och institutioner	x
Tabell 15	Förtroende för politiker på olika nivåer– totalt samt per kön, ålder, utbildning och partisympati	x

Demokrati ur ett medborgarperspektiv

Den kommunala självstyrelsen i Sverige omfattar såväl kommuner som landsting och regioner. Regionnivån svarar för ett begränsat antal serviceområden som kräver ett större befolkningsunderlag än kommunen. I praktiken innebär det att den regionala verksamheten i Skåne och Västra Götaland, samt från och med 2011 även Halland och Gotland, har fått uppgifter överförda från staten som innefattar både välfärds- och utvecklingsfrågor. Välfärdsfrågorna på regional nivå är framför allt koncentrerade till hälso- och sjukvård.

SOM-institutet har sedan 2004 genomfört fyra utvärderingar – 2004, 2006, 2008 samt 2011 – på uppdrag av Region Skåne i syfte att kartlägga bland annat attityder till service, politiskt engagemang synen på demokrati hos befolkningen i regionen. Malmöregionen undersöktes på motsvarande sätt även 2001. En närmare beskrivning av den skånska SOM-undersökningen återfinns sist i texten. Rapporten syftar till att belysa Region Skåne ur ett medborgar- och demokratiperspektiv. Eftersom många frågor i Skåneundersökningarna ställts samtliga fyra undersökningsår finns goda möjligheter att följa utveckling och förändring i vanor och uppfattningar över tid. Urvalet av frågor som bearbetas i rapporten har tagits fram i samverkan med Region Skåne.

Intresse för politik på olika nivåer

En demokratisk process bygger i viss mån på dialog mellan beslutsfattare och medborgare. En förutsättning för medborgardialog är naturligtvis att medborgarna vill ha den dialogen. Många gånger förutsätter det i sin tur ett visst intresse för politik och politiska frågor. Intresset för politik varierar beroende av vilken politisk nivå som åsyftas. I SOM-undersökningarna får respondenterna svara på hur intresserade de är av politik på fyra olika politiska nivåer: *politik i allmänhet, i regionen, i hemkommunen* samt på EU-nivå.

Intresset för politik i allmänhet har i samtliga Skåneundersökningar legat på en nivå runt 50 procent av befolkningen eller strax däröver. Valåret 2006 uppmättes den högsta siffran politiskt intresserade medborgare – 58 procent. Den här typen av valårseffekter är vanliga och noteras i flera av SOM-institutets undersökningar och olika typer av politiskt relaterade frågor (Holmberg, 1994). Den här nivån återfinns också i Västra Götaland (Hägglund och Bergström, 2012). En analys av politiskt intresse på olika nivåer visar att detta är allra störst på kommunal nivå medan intresset för politik i Region Skåne är något lägre. Skillnaden i den senaste mätningen 2011 är emellertid mycket liten och inte statistiska säkerställd. Mönstren återfinns i övriga landet och är förväntade eftersom kommunens verksamheter i högst grad angår medborgarna i vardagen. Det allmänna politiska intresset är signifikant högre i sydvästra Skåne – i storstadsregionen – än i övriga regiondelar. Samma mönster finns för politiskt intresse i Region Skåne och även för politiskt intresse i hemkommunen, även om skillnaderna i det sistnämnda fallet är små.

Tabell 1 Intresse för politik i allmänhet samt på region- och kommunnivå (procent mycket eller ganska intresserade)

	Malmö-reg. 2001	Skåne 2004	Skåne 2006	Skåne 2008	Skåne 2011*
I allmänhet	46	50	58	51	54
Region Skåne	42	52	49	45	58
Kommunen	53	58	58	56	62
Minsta antal svar	1741	3286	3014	3030	1362

Kommentar: Frågorna lyder: 'Hur intresserad är du i allmänhet av politik?' respektive 'Hur intresserad är du av politiska frågor som rör den kommun där du bor?' och 'Hur intresserad är du av politiska frågor som rör Region Skåne?'. Svartalternativen är 'mycket intresserad', 'ganska intresserad', 'inte särskilt intresserad', 'inte alls intresserad'. Siffrorna i tabellen anger andelen intresserade, dvs. *mycket intresserad* och *ganska intresserad*. Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive fråga. *=2011 återfinns frågorna om politiskt intresse rörande Region Skåne och den egna kommunen som delfrågor i en större fråga. Frågan lyder: 'Hur intresserad är du av politik när det gäller: Sverige, Skåne, Den kommun där du bor?'.

Skillnaderna mellan områdena inom regionen förklaras till stor del med delarnas olika befolkningsammansättning. Det finns flera faktorer som har betydelse för graden av politiskt intresse (tabell 2). Andelen politiskt intresserade män är till exempel större än andelen politiskt intresserade kvinnor. Särskilt tydligt är detta för politiskt intresse i allmänhet där närmare två tredjedelar av männen anger stort intresse jämfört med knappt hälften bland kvinnorna. Könsskillnaderna är mindre för politiskt intresse i regionen och hemkommunerna.

Det politiska intresset tilltar med stigande ålder – 45 procent i gruppen 16-29 år och 63 procent bland 65-85-åringar anger att de har stort intresse för politik i allmänhet. För de äldsta i undersökningen ökar det politiska intresset när man analyserar regional och kommunal nivå, medan tendensen är den motsatta bland 16-29-åringar. Andelen unga som är intresserade av regional politik är något mindre än 40 procent.

Andelen politiskt intresserade är nästan dubbelt så stor bland högutbildade (66 procent) som bland lågutbildade (39 procent). Skillnaden i politiskt intresse beroende på utbildning är störst för politik i allmänhet och mindre när man frågar om intresset på regional och kommunal nivå. Bland högutbildade är andelen politiskt intresserade lika stor oberoende av vilken nivå som avses, bland lågutbildade är skillnaden mellan politiskt intresse i allmänhet och på kommunnivå 20 procentenheter (39 respektive 59 procent).

Tabell 2 Intresse för politik på olika nivåer och i olika befolkningsgrupper (procent mycket eller ganska intresserade)

	I allmänhet	I Region Skåne	I hemkommunen
Samtliga	54	58	62
Kvinnor	46	56	61
Män	62	62	63
16-29 år	45	38	41
30-49 år	49	52	57
50-64 år	55	62	63
65-85 år	63	75	77
Låg utbildningsnivå	39	54	59
Medellåg	43	51	54
Medelhög	63	64	68
Hög utbildningsnivå	66	63	66
Nordvästra Skåne	49	56	60
Sydvästra Skåne	59	62	64
Nordöstra Skåne	47	52	57
Sydöstra Skåne	47	53	62

Hittills har analyserats ett generellt intresse för politik på olika beslutsnivåer. Men ett allmänt uttryckt intresse förpliktigar egentligen inte särskilt mycket. Ett betydligt mer konkret mått är att fråga respondenterna i vilken utsträckning de skulle kunna tänka sig att åta sig politiska uppdrag för det parti de sympatiserar med. Först kan konstateras att 84 procent av de skånska invånarna sympatiserar med något parti och alltså är aktuella för frågan. Bland dessa är det 21 procent som kan tänka sig något uppdrag för sitt parti på kommunnivå och 18 procent på regionnivå (tabell 3).

Tabell 3 Politiskt uppdrag i kommun och region för det parti man sympatiserar med, Skåne 2011 (procent)

	Ja, absolut	Ja, kanske	Nej, troligen inte	Nej, absolut inte	Summa	Antal svar
I kommunen	6	15	34	45	100	1206
I regionen	5	13	34	48	100	1159

Kommentar: Frågan lyder: *Skulle du kunna tänka dig att åta dig ett politiskt uppdrag för det parti du sympatiserar med som gäller kommunen där du bor/Region Skåne?* Svarsalternativen framgår i tabellen. Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga och som sympatiserar med något parti.

Det finns alltså en potential på ca 20 procent bland de boende i Skåne när det gäller att rekrytera politiskt aktiva personer. Svaren på frågan om man kan tänka sig något politiskt uppdrag i kommunen eller regionen varierar naturligtvis mellan olika grupper av medborgare. Potentialen skiljer sig något vid en jämförelse mellan män och kvinnor så till vida att en något större andel män säger sig kunna tänka sig politiska uppdrag både på kommun- och regionnivå (tabell 4).

Tabell 4 Politiskt uppdrag i kommun och region för det parti man sympatiserar med beroende på kön, ålder, utbildningsnivå, politiskt intresse och boendeområde (procent)

	I hemkommunen	I Region Skåne
Samtliga	21	18
Kvinnor	18	14
Män	26	20
16-29 år	33	27
30-49 år	23	17
50-64 år	22	20
65-85 år	13	10
Låg utbildningsnivå	13	10
Medellåg	18	14
Medelhög	29	25
Hög utbildningsnivå	23	18
Intresserad av politik	31	26
Ej intresserad av politik	8	6
Nordvästra Skåne	19	14
Sydvästra Skåne	23	20
Nordöstra Skåne	24	18
Sydöstra Skåne	11	9

Kommentar: Frågan lyder: *Skulle du kunna tänka dig att åta dig ett politiskt uppdrag för det parti du sympatiserar med som gäller kommunen där du bor/Region Skåne?*. Tabellen visar andelen som svarat *Ja, absolut* och *Ja, kanske*. Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga och som sympatiserar med något parti.

Ålder utgör en viktigare faktor i frågan. Unga människor under 30 år är nästan tre gånger så villiga att ta politiska uppdrag än vad pensionärer är. Utbildning är också en betydande faktor som tar sig uttryck i att högutbildade är betydligt mer benägna än lågutbildade att tänka sig någon form av politiska uppdrag för det parti de sympatiserar med. Allra störst betydelse har emellertid politiskt intresse. Bland personer som är mycket eller ganska intresserade av politik är det runt 30 procent som skulle kunna tänka sig politiska uppdrag jämfört med mellan fem och tio procent i den gruppen medborgare som inte är särskilt intresserade av politik i

allmänhet.

Materialet visar också på vissa geografiska skillnader i frågan. Boende i sydvästra och nordöstra Skåne uttrycker i högre grad än boende i sydöstra delen av regionen att de kan tänkas vara intresserade av uppdrag för det parti de sympatiserar med. Boende i nordost hamnar mellan övriga delregioner i den här bedömningen.

Synen på demokrati och påverkansmöjligheter

Regionreformerna har till syfte att fördjupa demokratin och att förbättra effektiviteten i förvaltningen (Bäck och Johansson 1998). I en flernivåorganisation med både privata och offentliga aktörer och ett försvagat partisystem kan ansvarsutkrävandet bli problematiskt (Pettersson m.fl. 2000 och 2002). På frågan om bildandet av Region Skåne förbättrat demokratin instämde ungefär en tredjedel av befolkningen i Syd-SOM-undersökningen 2004 – samma bedömningsnivå som ibland invånarna i Västra Götaland (Johansson 2006). Det finns olika sätt att beskriva medborgarnas relation till beslutsfattarna och deras bedömning av det som sker på de olika beslutsnivåerna samt det inflytande man upplever sig ha. Det här avsnittet belyser bedömningen av demokratin på ett mer generellt plan samt beskriver medborgarnas syn på påverkan och i vilken utsträckning de faktiskt gjort framstötningar mot beslutsfattarna.

Medborgarna ombeds bedöma demokratin på ett antal olika nivåer – hemkommunen, regionen, Sverige och EU (tabell 5). Den politiska nivå som kommer bäst ut vid en sådan bedömning är den nationella. Närmare tre fjärdedelar – 72 procent – är mycket eller ganska nöjda med demokratin i Sverige. Nivån för 2011 är i stort sett densamma som valåret 2006. Hemkommunerna kommer också väl ut i den här bedömningen. Två tredjedelar av de tillfrågade är nöjda med demokratin där de bor. Denna siffra låg något högre i mätningarna 2006 och 2008 men skillnaderna är förhållandevis små.

De största förändringarna i bedömningar av demokratin återfinns på regional och överstatlig nivå. Andelen skåningar som är nöjda med demokratin i EU ökade i varje mätning till och med 2008 då över hälften uttryckte nöjdhet. Man ser inte riktigt lika positivt på EU-demokratin i 2011 års mätning. Det sker generellt sett en tillbakagång för EU och därtill förknippade institutioner i Sverige. Stödet för medlemskapet minskar och stödet för euron är starkt negativt (Holmberg, 2012a).

Bedömningen av demokratin på den regionala nivån har konstant ökat över den 10-årsperiod som mätningarna genomförts. Högst andel nöjda med demokratin uppmättes valåret 2006 – 64 procent. Det har skett en liten tillbakagång sedan dess, men nivån i 2011 års mätning är exakt densamma som 2008. Den positiva utvecklingen för regionnivån över tid återfinns också i de västsvenska mätningarna (jfr Hägglund och Bergström, 2012; Bergström, 2012).

Medborgarundersökningar i Norrland och i Värmland 2010 visar på en betydligt positivare

bedömning av regionen i dessa områden, och även bedömningen av hemkommunerna är högre längre norrut i landet (jfr Roos, 2012 samt Nilsson 2012).

Tabell 5 Nöjd med demokratin i: EU, Sverige, Region Skåne respektive hemkommunen 2001, 2004, 2006, 2008 och 2011 (procent)

		Mycket nöjd	Ganska nöjd	Inte särskilt nöjd	Inte alls nöjd	Summa procent	Andel nöjda	Antal svar
Skåne 2011	EU	2	40	44	14	100	42	1326
	Sverige	12	60	21	6	100	72	1335
	Region Skåne	6	53	31	9	100	59	1324
	Hemkommunen	8	56	28	8	100	64	1335
Skåne 2008	EU	3	48	38	11	100	51	2878
	Sverige	11	60	23	6	100	71	2889
	Region Skåne	5	54	33	7	100	59	2867
	Hemkommunen	8	59	26	6	100	67	2890
Skåne 2006	EU	3	43	41	12	100	46	2 878
	Sverige	10	63	23	4	100	73	2 901
	Region Skåne	5	59	30	6	100	64	2 845
	Hemkommunen	8	62	23	7	100	70	2 874
Skåne 2004	EU	2	36	45	17	100	38	3 100
	Sverige	7	55	30	8	100	62	3 114
	Region Skåne	3	49	38	10	100	52	3 056
	Hemkommunen	5	56	30	9	100	61	3 099
Malmöregionen 2001	EU	2	26	47	25	100	28	1 670
	Sverige	6	56	30	8	100	62	1 671
	Region Skåne	2	46	41	11	100	48	1 637
	Hemkommunen	5	55	32	8	100	60	1 657

Kommentar: Frågan lyder: 'På det hela taget, hur nöjd är du med det sätt på vilket demokratin fungerar i: EU / Sverige / Region Skåne / Den kommun där du bor?'. Procentbasen utgörs av de som besvarat frågan.

Bedömningen av demokratin på olika nivåer skiljer sig åt vid en jämförelse mellan olika grupper i samhället och beroende på vilken nivå som avses. En tydlig sådan skillnad framträder mellan yngre och äldre där mönstret är att unga gör en mer positiv bedömning än äldre. Dessa skillnader är signifikanta för den kommunala, den regionala och för EU-nivån medan skillnaderna i bedömningarna av den nationella demokratin är små ur ett åldersperspektiv.

Utbildningsnivå visar sig också vara en betydande faktor som påverkar bedömningarna. Personer med lägre utbildning är genomgående mindre nöjda med demokratin på samtliga uppmätta nivåer, utbildningsskillnaderna är dock små för den överstatliga nivån – EU. Så som undersökningen är konstruerad hamnar många äldre personer i gruppen lågutbildade och sambanden mellan ålder och utbildning är starka. Detta lyser delvis igenom i analysen.

Tabell 6 Nöjd med demokratin i: EU, Sverige, Region Skåne respektive hemkommunen, 2011 – per kön, ålder, utbildning samt partipreferens (andel *mycket/ganska nöjd* i procent)

		Kommunen	Region Skåne	Sverige	EU	Antal svar
KÖN	Kvinna	62	58	71	42	688
	Man	66	61	74	42	633
ÅLDER	15–29	72	73	77	58	186
	30–49	66	64	74	45	442
	50–64	62	55	74	38	351
	65–85	59	52	67	35	347
UTBILDNING	Låg	55	47	57	36	214
	Medellåg	61	58	68	41	389
	Medelhög	62	58	72	41	294
	Hög	73	68	86	47	387
POLITISKT	Mkt/ganska stort	66	61	78	42	727
INTRESSE	Mkt/ganska litet	61	57	66	42	583
PARTI	V	50	42	56	24	42
	S	61	53	64	38	295
	C	79	82	73	44	34
	FP	75	68	90	54	85
	M	75	73	87	51	467
	KD	66	59	66	41	29
	MP	61	58	78	39	154
	SD	40	33	38	22	80
	Annat parti	46	43	54	29	28
TOTALT		64	60	73	42	1326

Kommentar: Frågan lyder: 'På det hela taget, hur nöjd är du med det sätt på vilket demokratin fungerar i: EU / Sverige / Region Skåne / Den kommun där du bor?'. Procentbasen utgörs av dem som besvarat frågan.

Personer med mycket eller ganska stort politiskt intresse gör generellt sett något mer positiva bedömningar av hur demokratin fungerar. Särskilt tydligt är detta för den nationella nivån där 78 procent är mycket eller ganska nöjda bland politiskt intresserade jämfört med 66 procent bland personer som inte är särskilt intresserade av politik. För regional och kommunal nivå är skillnaderna i bedömning betydligt mindre och bedömningarna av demokratin i EU är samma

oberoende av politiskt intresse.

Beroende på partisympati gör olika människor olika bedömningar av demokratin. Skillnaderna är störst för de politiska nivåerna inom landet. Mest nöjda med demokratin på landets beslutsnivåer är moderata sympatisörer, där omkring tre fjärdedelar eller mer är mycket eller ganska nöjda. Minst nöjda med kommunal, regional och nationell demokrati är personer som sympatiserar med Sverigedemokraterna. Även Vänsterpartiets sympatisörer är förhållandevis mindre nöjda. Man bör dock hålla i minnet att antalet svarande i dessa, och ytterligare några grupper, är mycket små varför resultaten in är signifikanta (se Nilsson, 2011 för en fördjupad analys).

Om man ska ges möjlighet att delta i samhällslivet krävs möjlighet att påverka. Frågan om hur man ser på möjligheten att påverka politiska beslut har ställts i samtliga Skånska SOM-undersökningar. Möjligheten att påverka upplevs vara störst på den kommunala nivån och också på stads-/kommundelnivå. Runt en femtedel av invånarna i Skåne anser att de har mycket eller ganska goda möjligheter att påverka här. En något lägra andel – 15 procent – uppger möjligheter att påverka nationellt och nivån är i stort sett densamma för den regionala nivån. Endast en liten andel av befolkningen anser att möjligheterna att påverka politiska beslut inom EU är goda.

Tabell 7 Andel som anser att de har mycket eller ganska goda möjligheter att påverka politiska beslut i EU, Sverige, Region Skåne, den kommun där man bor respektive den stadsdel/del av kommunen där man bor (procent)

	Malmö-reg. 2001	Skåne 2004	Skåne 2006	Skåne 2008	Skåne 2011
EU	4	4	3	3	4
Sverige	10	11	13	12	15
Region Skåne	8	9	10	9	12
Hemkommunen	15	16	20	19	22
Stadsdelen/kommundelen	16	15	17	17	20
Minsta antal svar	1661	3073	2852	2688	1359

Kommentar: Frågan lyder: 'Vilka möjligheter anser du att du har att påverka politiska beslut i EU, i Sverige, i Region Skåne, i den kommun där du bor och i stads-/kommundelen där du bor?'. Svarsalternativen är 'mycket goda möjligheter', 'ganska goda möjligheter', 'varken goda eller dåliga möjligheter', 'ganska dåliga möjligheter', 'mycket dåliga möjligheter' samt 'ingen uppfattning'. I tabellen redovisas andelen som svarat *mycket goda eller goda möjligheter*. Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga.

I ett tidsperspektiv har det skett en positiv utveckling genom att andelen med en positiv syn på påverkansmöjligheterna har ökat något jämfört med i början av 00-talet. Undantaget för den utvecklingen utgör EU-nivån. Procentuellt sett står bedömningen av påverkansmöjligheter på den regionala nivån för den största utvecklingen.

Precis som i så många andra frågor görs olika bedömningar i olika grupper av befolkningen och i viss mån också i regionens olika delar (tabell 8). Medan det inte verkar finnas några stora

skillnader i kvinnors och mäns syn på påverkansmöjligheter på de olika nivåerna, har ålder en förhållandevis stor betydelse. Unga människor har en betydligt mer positiv syn på möjligheten att politiska beslut på olika nivåer och särskilt tydlig är skillnaden i bedömningen på regionnivå.

Utbildning har betydelse så tillvida att högutbildade har en mer positiv syn på påverkansmöjligheter på samtliga nivåer än vad lågutbildade har. Politiskt intresserade personer tycker i större utsträckning än icke-intresserade att påverkansmöjligheterna på samtliga nivåer är goda.

Tabell 8 **Möjligheten att påverka politiska beslut i: EU, Sverige, Region Skåne, hemkommunen respektive stads-/kommundelen, 2011 – per kön, ålder, utbildning, politiska intresse samt partipreferens (andel *mycket/ganska stora möjligheter* i procent)**

		EU	Sverige	Region Skåne	Kommunen	Stads-/kommundel	Antal svar
KÖN	Kvinna	4	14	11	20	18	732
	Man	4	16	12	23	19	643
ÅLDER	16–29	6	18	20	27	23	192
	30–49	5	17	13	26	23	444
	50–64	4	14	11	20	18	366
	65–85	2	9	6	16	12	365
UTBILDNING	Låg	2	6	5	10	11	223
	Medellåg	3	10	9	14	14	410
	Medelhög	5	18	12	26	22	305
	Hög	6	22	18	33	26	397
POLITISKT	Mkt/ganska stort	5	20	16	30	26	733
INTRESSE	Mkt/ganska litet	3	8	6	12	10	611
DELREGION	Nordväst	4	14	11	21	18	333
	Sydväst	5	17	14	24	23	696
	Nordost	2	10	8	18	12	219
	Sydost	1	9	5	17	18	105
TOTALT		4	15	12	22	20	1359

Kommentar: Frågan lyder: 'Vilka möjligheter anser du att du har att påverka politiska beslut i EU, i Sverige, i Region Skåne, i den kommun där du bor och i stads-/kommundelen där du bor?'. Svarsalternativen är 'mycket goda möjligheter', 'ganska goda möjligheter', 'varken goda eller dåliga möjligheter', 'ganska dåliga möjligheter', 'mycket dåliga möjligheter' samt 'ingen uppfattning'. I tabellen redovisas andelen som svarat *mycket goda eller goda möjligheter*. Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga.

Vissa geografiska skillnader går också att utläsa i materialet. Personer som bor i Sydvästra Skåne har sammantaget en mer positiv syn på möjligheten att påverka politiska beslut på samtliga efterfrågade nivåer. Boende i sydöstra Skåne gör den minst positiva bedömningen i

frågan utom för stads- och kommunal där det istället är de boende i nordöstra delen av regionen som är minst positiva. Tidigare analyser har visat att medborgare boende i mindre kommuner anser sig ha bättre möjligheter att påverka politiska beslut i den egna kommunen jämfört med personer som bor i större kommuner (Mattsson-Wallinder och Bergström, 2012).

Från synen på möjligheterna att påverka flyttar vi fokus till om man faktiskt har försökt påverka politiska beslut på den kommunala och regionala nivån och i så fall på vilket sätt. En övervägande majoritet av de svarande har aldrig försökt påverka på något sätt, varken på kommunal eller regional nivå. Att skriva på namninsamling och kontakta tjänstemän är de vanligaste sätten att försöka påverka politiska beslut på den kommunala nivån och namninsamling är också det vanligaste sättet på den regionala nivån. I övrigt är det ytterst små andelar som kontaktat politiker, massmedia eller som arbetat i politiska partier, aktionsgrupper eller demonstrerat.

En jämförelse mellan några olika typer av grupper i regionen visar på vissa mindre skillnader. Unga människor är minst benägna att faktiskt försöka påverka politiska beslut på båda nivåerna. Personer i åldrarna 50 till 64 är mest benägna. Personer som är mycket eller ganska intresserade av politik har i högre grad än de som inte är det försökt påverka beslut och de som ser positivt på påverkansmöjligheter på respektive nivå har också i större utsträckning försökt påverka besluten. En jämförelse mellan olika delregioner i Skåne visar att boende i sydvästra regionen i störst utsträckning har försökt påverka politiska beslut på både kommunal och regional nivå och att andelen är lägst i nordvästra regionen. Skillnaden mellan olika gruppers agerande är marginell, namninsamling är vanligast i samtliga grupper.

Tabell 9 Försökt påverka beslut under de senaste 12 månaderna (procent)

	Har ej försökt påverka	Kontaktat tjänsteman	Kontaktat politiker	Kontaktat massmedia	Arbetat i aktionsgr-/org	Skrivit på namninsamling	Demonstrerat	Arbetat i parti	Antal svar
På kommunnivå									
Samtliga	80	5	2	1	1	10	1	1	1302
16-29 år	89	1	1	2	1	5	2	1	177
30-49 år	82	4	2	0	1	10	0	0	422
50-64 år	73	7	3	1	1	10	0	0	343
65-85 år	81	6	2	1	0	8	0	2	360
Intresserad av politik	76	7	3	0	1	11	1	1	679
Ej intresserad av politik	84	2	2	1	0	9	0	0	596
Goda påverkansmöjligheter på kommunnivå	70	8	4	1	2	12	1	3	269
Dåliga påverkansmöjligheter på kommunnivå	81	4	2	0	0	11	0	0	446
Nordvästra Skåne	76	4	3	1	1	14	0	1	310
Sydvästra Skåne	80	5	2	1	1	9	1	1	665
Nordöstra Skåne	83	4	2	0	1	8	0	1	220
Sydöstra Skåne	85	5	0	1	0	9	0	0	102
På regionnivå									
Samtliga	92	1	1	1	0	3	0	0	1394
16-29 år	92	0	0	2	1	3	1	1	185
30-49 år	92	1	0	0	0	5	1	0	439
50-64 år	93	2	1	1	0	3	0	0	357
65-85 år	92	1	1	1	0	2	0	1	368
Intresserad av politik	91	2	1	1	1	4	1	0	714
Ej intresserad av politik	94	1	1	0	0	4	0	0	605
Goda påverkansmöjligheter på regionnivå	86	2	1	3	1	5	1	0	150
Dåliga påverkansmöjligheter på regionnivå	92	1	1	1	0	4	1	0	602
Nordväst	91	1	2	2	1	2	1	1	333
Sydväst	92	2	1	0	0	5	0	0	676
Nordost	95	1	0	0	0	2	0	1	225
Sydost	96	2	0	0	0	2	0	1	110

Kommentar: Frågan lyder: 'Har du själv som privatperson – eller tillsammans med andra – under de senaste 12 månaderna försökt att påverka ett beslut i kommunen där du bor/Region Skåne?'. Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga.

Bedömning av service

Regionen och kommunerna tillhandahåller service på en rad olika områden i samhället. De flesta medborgare kommer i kontakt med någon form av service regelbundet även om behoven varierar beroende på var i livscykeln man befinner sig och vilken livssituation man har. En fördjupad analys av enskilda områden ger vid handen att bedömningarna ser väldigt olika ut, framför allt vid en jämförelse mellan olika åldersgrupper. Medan sjukvården är den klart viktigaste regionala frågan i den totala befolkningen kommer den längre ner på skånska ungdomars agenda. Istället är det invandrings- och flyktingfrågor som upplevs viktigast bland medborgare under 30 år och sjukvård kommer på plats fyra efter sysselsättning och utbildning (Engelbrecht och Bergström, 2012).

I den här rapporten analyseras medborgarnas samlade bedömning av servicen i hemkommunen och i Region Skåne. Svartpersonerna har fått ge omdömena bra eller dåligt och resultaten presenteras i form av balansmått där andelen som anger ”dåligt” minskas från andelen ”bra”. Balansmättet kan variera mellan -100 och +100. Den första reflektionen är att andelen positiva överväger vid bedömningen av servicen på båda nivåerna. Bäst kommer kommunerna ut, där var balansmättet i Skåne 2011 +43, vilket är på ungefär samma nivå som i Västra Götaland och i landet som helhet. Region Skåne får ett positivt balansmått på +19, vilket är samma som i Västra Götaland, men något lägre än i landet som helhet.

Tabell 10 Bedömning av service i hemkommunen på regionen bland boende i Skåne 2001, 2004, 2006, 2008 och 2011 samt Västra Götaland och Sverige 2011 (balansmått)

	Malmö-regionen 2001	Skåne 2004	Skåne 2006	Skåne 2008	Skåne 2011	Västra Götaland 2011	Sverige 2011
Servicen som helhet de senaste 12 månaderna*							
Hemkommunen	+39	+36	+43	+41	+43	+41	+39
Region Skåne (Västra Götalandsregionen/ det landsting/region där du bor)	+10	+9	+18	+16	+19	+19	+29

Kommentar: Frågan lyder: 'Hur tycker du på det hela taget att den offentliga servicen har fungerat under de senaste 12 månaderna i:?'. Svartalternativen är 'mycket bra', 'ganska bra', 'varken bra eller dåligt', 'ganska dåligt', 'mycket dåligt' samt 'ingen uppfattning'. Balansmättet visar andelen som svarat bra minus andelen som svarat dåligt.

Bedömningarna skiljer sig något åt för de båda nivåerna och vid en jämförelse mellan olika grupper (tabell 11). Servicen i hemkommunen bedöms i stort sett lika av män och kvinnor medan män gör en något mer negativ bedömning än kvinnor när det gäller servicen i regionen. Skillnaden är förhållandevis liten och det är svårt att avgöra vad den beror på. Möjligen kan det handla om att kvinnor har en större närhet till regionens verksamheter genom att de generellt sett har ett större omsorgsansvar än män (Rohdén m.fl, 2012).

Ålderssambanden ser olika ut för de olika nivåerna. När det gäller bedömningen av kommunens service gör de äldsta i undersökningen den mest positiva bedömningen och de unga den minst positiva. Skillnaden är åtta balansmåttsenheter (+40 respektive +48). Bedömningen av regionservicen ser annorlunda ut. Där gör de yngsta den mest positiva bedömningen och personer mellan 50 och 64 år den mest negativa (+29 respektive +12). Skillnaden i olika åldersgruppers bedömningar är således större på regionnivå än på kommunnivå.

Utbildningsnivå inverkar även på dessa bedömningar och här är mönstren likartade i bedömningen av service i kommunen och regionen. Ju högre utbildning, desto mer positiv blir bedömningen. Detta är särskilt tydligt på kommunnivå medan skillnaderna är mycket små i bedömningen av regionens service.

Boende i olika delregioner i Skåne gör i stort sett samma bedömning av både kommunal och regional service i denna generella bedömning.

Tabell 11 Bedömning av service i hemkommunen och i regionen beroende på kön, ålder, utbildning och boendeområde, Skåne 2011 (balansmått)

		Hem-kommunen	Region Skåne	Antal svar
KÖN	Kvinna	44	21	732
	Man	41	15	643
ÅLDER	16–29	40	29	192
	30–49	43	20	444
	50–64	39	12	366
	65–85	48	18	365
UTBILDNING	Låg	37	17	223
	Medellåg	36	13	410
	Medelhög	43	20	305
	Hög	54	24	397
DELREGION	Nordväst	42	17	333
	Sydväst	43	19	696
	Nordost	42	22	219
	Sydost	43	14	105
TOTALT		43	19	1359

Kommentar: Frågan lyder: 'Hur tycker du på det hela taget att den offentliga servicen har fungerat under de senaste 12 månaderna i: ...?'. Svartalternativen är 'mycket bra', 'ganska bra', 'varken bra eller dåligt', 'ganska dåligt', 'mycket dåligt' samt 'ingen uppfattning'. Balansmättet visar andelen som svarat bra minus andelen som svarat dåligt.

I undersökningen finns också en fråga där respondenterna ombeds bedöma några olika verksamheters arbete. I analysen inkluderas sjukvården och kollektivtrafiken. Båda dessa når

positiva balansmått vilket innebär att det är en större andel som svarat ”bra” än som svarat ”dåligt”. En ytterst liten andel har valt svarsalternativet ”känner inte till” och det är runt 10 procent av de svarande som inte har något uppfattning om verksamheternas arbete (tabell 12).

Tabell 12 Bedömning av myndigheters och regional/kommunala verksamheters arbete, 2011 (procent och balansmått)

	Mycket bra	Ganska bra	Varken eller	Ganska dåligt	Mycket dåligt	Ingen uppf.	Känner ej till	Summa procent	Antal svar	Balans
Sjukvården	14	44	18	11	3	8	2	100	1399	+44
Kollektivtrafiken	10	42	18	15	4	11	3	100	1389	+36

Kommentar: Frågan lyder: *Hur tycker du att den verksamhet fungerar som bedrivs på följande områden i det landsting/region eller kommun där du bor?*. Svarsalternativen är 'mycket bra', 'ganska bra', 'varken bra eller dåligt', 'ganska dåligt', 'mycket dåligt' samt 'ingen uppfattning'. Balansmåtten visar andelen som svarat bra minus andelen som svarat dåligt.

Som för så många andra frågor i undersökningen skiljer sig bedömningarna mellan olika grupper i det skånska samhället. Män och kvinnor gör en likartad bedömning av sjukvården medan män är något mer positiva i sin bedömning av kollektivtrafiken än vad kvinnorna är. Skillnaderna är emellertid endast några få balansmåttensenheter. Ålder inverkar i bedömningarna på ett entydigt sätt. Ju äldre desto mer positiv bedömning av såväl sjukvård som kollektivtrafik. Skillnaden mellan yngst och äldst är större för kollektivtrafiken än för sjukvården. Utbildning har betydelse så till vida att personer med högst och med lägst utbildning gör mest positiva bedömningar av båda verksamheterna.

Personer som bor i olika delar av Skåne gör delvis olika bedömningar av båda verksamheterna. När det gäller sjukvården är de boende i sydvästra Skåne minst positiva i sin bedömning medan de som bor i nordostliga delen av regionen gör den mest positiva. Boende i nordost är också mest positiva i sin bedömning av kollektivtrafiken, medan de som bor i sydost är mest negativa. Skillnaderna i bedömningen av kollektivtrafiken är emellertid små när man jämför olika delregioner i Skåne.

Tabell 13 Bedömning av myndigheters och regionala/kommunala verksamheters arbete beroende på kön, ålder, utbildning och boendeområde, Skåne 2011 (balansmått)

		Sjukvården	Kollektiv- trafiken	Antal svar
KÖN	Kvinna	45	35	732
	Man	44	39	643
ÅLDER	16–29	32	22	192
	30–49	39	29	444
	50–64	47	41	366
	65–85	55	52	365
UTBILDNING	Låg	50	48	223
	Medellåg	41	27	410
	Medelhög	41	39	305
	Hög	50	43	397
DELREGION	Nordväst	45	41	333
	Sydväst	40	35	696
	Nordost	56	40	219
	Sydost	49	32	105
Åker kollektivt	Varje vecka	--	49	364
	Mer sällan	--	40	723
	Aldrig	--	9	239
Nyttjat sjukvård	Ja, jag själv	46	--	1010
	Ja, nära anhörig	40	--	278
	Nej	33	--	59
TOTALT		45	38	1359

Kommentar: Frågan lyder: *Hur tycker du att den verksamhet fungerar som bedrivs på följande områden i det landsting/region eller kommun där du bor?*: Svarsalternativen är 'mycket bra', 'ganska bra', 'varken bra eller dåligt', 'ganska dåligt', 'mycket dåligt' samt 'ingen uppfattning'. Balansmättet visar andelen som svarat bra minus andelen som svarat dåligt.

Det är också troligt att berördheten påverkar den bedömning man gör. Beroende på vad man har för erfarenheter av sjukvård och kollektivtrafik kan man tänka sig att berörda både gör mer positiva och mer negativa bedömningar. I Region Skåne 2011 görs en mer positiv bedömning bland brukare än bland icke-brukare får såväl sjukvården generellt som för kollektivtrafiken generellt.

Förtroende för politiker och vårdpersonal

Förtroendet för andra människor är komplext sammansatt av berördhet, personliga egenskaper och närhet. I Sverige har brukar vi generellt sett ha en hög tillit till andra människor (Rothstein, 2011). Vi har också, i jämförelse med andra länder ett generellt högt förtroende för samhällsinstitutioner (Holmberg och Weibull, 2011). I analysen ingår två olika yrkesgrupper från vårdsektorn och fyra grupper från den politiska sektorn – folkvalda politiker. För de förnämnda är det en stor andel av invånarna som har mycket eller ganska stort förtroende – runt 75 procent sammanlagt för tandvårdens och sjukvårdens personal. Mellan 15 och 20 procent väljer att inte ta ställning (*varken stort eller litet förtroende* respektive *ingen uppfattning*) och en mindre andel om ca 5 procent anger litet förtroende. Förtroendebalansen – andel stort minus andel litet förtroende – blir därmed mycket hög, och har också ökat något över tid. Förtroendebalansen för sjukvårdens personal är något högre i Skåne än i Västra Götaland, medan nivåerna är lika för tandvårdens personal.

Tabell 14 Förtroende för olika yrkesgrupper, politiker och institutioner, 2011 (procent och balansmått)

	Mycket stort förtroende	Ganska stort förtroende	Varken stort eller litet förtroende	Ganska litet förtroende	Mycket litet förtroende	Ingen uppfattning	SUMMA	Malmö -reg. 2001	Skåne 2004	Skåne 2006	Skåne 2008	Skåne 2011	VGR 2011
Tandvårdens personal	24	50	14	3	1	8	100	*	+65	+60	+69	+70	+70
Sjukvårdens personal	25	51	11	5	2	6	100	+69	+67	+62	+71	+69	+57
Rikspolitiker	2	27	32	15	11	13	100	-25	-20	-8	-3	+3	-1
Kommunens politiker	2	23	32	20	10	13	100	-23	-14	+1	0	-4	-11
EU-parlamentariker ¹⁾	2	16	29	18	14	21	100	*	-11	-12	-10	-14	-17
Region Skånes / VG-regionens politiker	1	13	33	20	14	19	100	-37	-30	-15	-18	-21	-16

Kommentar: Frågan lyder: 'Allmänt sett, hur stort förtroende har du för det sätt på vilket följande grupper sköter sitt arbete?'. Balansmättet visar andelen med stort förtroende minus andelen med litet förtroende. ¹⁾ Svenska EU-parlamentariker i 2004 års undersökning. Procentbasen utgörs av de som besvarat frågan.

Förhållandet är markant annorlunda när invånarna gör förtroendebedömningar för folkvalda politiker. Rikspolitiker är de som kommer bäst ut i bedömningen, runt 30 procent har mycket eller ganska stort förtroende för dem. Det är en något större andel än som anger litet förtroende varför förtroendebalansen blir svagt positiv. Invånarna gör nästan samma bedömning av kommunens politiker, där förtroendebalansen blir 0. Bedömningen är sammantaget mest negativ för regionpolitiker där förtroendebalansen är -21. Att regionpolitikerna kommer dåligt ut kan naturligtvis hänga samman med den låga kännedomen. Jämfört med partiledarna på

riksnivå är grupperna på regionnivå anonyma för medborgarna (jfr Holmberg, 2012b).

Bedömningen av EU-parlamentariker blir sammantaget negativ när drygt 30 procent anger litet förtroende och knappa 20 procent anger stort. Förtroendet för EU-parlamentariker har tidigare varit högre i Skåne än i övriga delar av landet. I och med den europeiska krisen jämnas dessa skillnader ut något i 2011 års mätning.

Nationella politiker har över tid gjort en positiv förtroenderesa. Även om resultaten i 2011 års mätning ligger runt 0 eller på den negativa sidan har siffrorna successivt förbättrats jämfört med mätningen i regionen 2004. Framför allt har krisåren 2008 och 2009 lett till mer positiva bedömningar för våra makthavare, och också för riksdag och regering (Holmberg och Weibull, 2011). För EU-parlamentariker har bedömningarna varit mer likartade över tid. Just för regionpolitiker görs liknande bedömningar i Västra Götaland. Förtroendebalansen är negativ även där, men inte på riktigt samma låga nivå som i Skåne. Bedömningarna har också blivit mer positiva över tid

Unga medborgare har ett högre förtroende för de politikergrupper som analyserats. För EU- och rikspolitiker är balansmättet positivt och för region- och kommunpolitiker nära noll. Störst skillnad mellan ung och gammal noteras för EU- och regionpolitiker. Kommunens politiker bedöms mer likartat oavsett ålder. De här mönstren återfinns också i Västra Götaland där yngre och äldre gör likartade förtroendebedömningar av politiker på olika nivåer (Weibull, 2012).

Utbildning är också en viktig faktor när det gäller att förklara politikerförtroende. Ju lägre utbildningsnivå, desto lägre förtroende. Störst skillnad uppmäts här för rikspolitiker medan regionpolitiker får en något mer samstämmig bedömning i olika utbildningsgrupper. Även avseende utbildning görs liknande bedömningar i Västra Götalandsregionen (Weibull, 2012).

Partisympati ger något olika och inte särskilt entydiga mönster. Några tendenser återfinns dock i materialet. Personer som sympatiserar med Sverigedemokraterna har generellt sett lägre förtroende för samtliga politiker, balansområdet ligger på mellan -40 och -50. Vänsterpartiets sympatisörer gör också förhållandevis negativa bedömningar. Mest positiv förtroendebalans åtnjuter politiker bland Folkpartiets anhängare. Regionpolitikerna har positiv förtroendebalans endast bland Centerpartiets anhängare.

Tabell 15 Förtroende för politiker på olika nivåer – totalt samt per kön, ålder, utbildning och partisympati 2011 (balansmått)

	EU-parlamentariker	Rikspolitiker	Region Skånes politiker	Kommunens politiker	Tandvårdens personal	Sjukvårdens personal
Samtliga	-14	3	-21	-4	70	69
Kvinna	-9	0	-21	-5	67	65
Man	-20	6	-21	-3	72	73
16-29 år	8	18	-3	-2	63	54
30-49 år	-18	4	-15	-4	69	68
50-64 år	-22	-5	-34	-11	69	70
65-85 år	-13	2	-25	0	74	77
Låg	-28	-17	-31	-16	61	65
Medellåg	-15	-5	-25	-14	62	63
Medelhög	-17	6	-18	1	74	70
Hög	-3	18	-13	8	80	79
V	-29	-16	-22	-16	54	51
S	-15	-8	-30	-8	67	68
MP	-11	3	-23	-12	72	74
C	0	25	16	19	81	75
FP	14	32	-9	19	74	80
KD	-28	-7	-17	-7	71	79
M	-6	22	-11	9	77	74
SD	-48	-44	-46	-43	66	67
Annat parti	-40	-33	-47	-33	50	53

Kommentar: Frågan lyder: 'Allmänt sett, hur stort förtroende har du för det sätt på vilket följande grupper sköter sitt arbete?'. Balansmålet visar andelen med stort förtroende minus andelen med litet förtroende. Partisympati avser bästa parti generellt. Procentbasen utgörs av dem som besvarat frågan.

Det framtida demokratiarbetet

Medborgarna i Skåne liknar i många avseenden befolkningen som helhet i sina bedömningar av politik, demokrati och service. Däremot skiljer det sig när man jämför intresset för politik på olika nivåer: intresset för den regionala politiken är större i Skåne än i andra delar av landet. Här finns en positiv utveckling som sannolikt hänger samman med att regionbildningen sammanföll med det geografiska landskapet och att medborgarna i Skåne har haft lättare att identifiera sig med den regionala beslutsnivån än vad man exempelvis haft i Västra Götaland. **Ett viktigt arbete blir att arbeta för att detta intresse bibehålls, framför allt om det blir aktuellt med en utvidgning av region Skåne.**

Intresset för politik på olika nivåer visar dock stora på skillnader mellan framför allt ung och gammal. Unga är betydligt mer nationellt och internationellt orienterade och har ett lägre intresse för kommun och region. Fenomenet med ungas relativt låga intresse i lokala och regionala frågor avspeglar sig också i andra verksamheter i samhället. Exempelvis är läsning av lokala tidningar betydligt mindre utbrett bland yngre, som inte heller i någon stor utsträckning tar del av lokala nyheter i radio och tv.

Det visar sig också att unga människor lyfter fram helt andra frågor än genomsnittsbefolkningen när de på en öppen fråga ombeds nämna viktiga regionala samhällsfrågor. Medan skåningen generellt skriver fram sjukvården, gör ungdomarna bedömningen att såväl invandrings- och flyktingfrågor som sysselsättning och utbildning är viktigare. En av regionens huvudsakliga uppgifter berör dem således inte i så stor utsträckning. **En utmaning är att försöka hitta ett sätt att möta ungdomar i de frågor som engagerar dem i den fas av livscykel de befinner sig i.**

En annan fråga i undersökningen mäter i vilken utsträckning man är beredd att ta ett politiskt uppdrag för det parti man sympatiserar med. Det är inte så många som svarar ja på frågan, men här utmärker sig de unga genom att i störst utsträckning ställa sig positiva. Å andra sidan är det denna grupp som i minst utsträckning faktiskt försökt påverka beslut. Det finns alltså en vilja till engagemang som inte kommer till uttryck i de traditionella intressefrågorna och på de traditionella arenorna. Det har visat sig i både svensk och internationella forskning att engagemanget är stort men att det inte sällan tar sig andra uttryck än via de institutionella politiska sammanhangen. Alternativa former för politiskt engagemang tycks vara mer attraktivt, inte minst via vägar på digitala medier tillhandahåller. **Här finns ytterligare en utmaning i att möta de unga på deras arenor, att gå ut i digitala medier och sociala nätverk och fånga engagemang som frodas och få kunskap om de politiska frågor som diskuteras där.**

Trots det sammantaget lägre engagemanget i traditionell, institutionell politik är det unga människor som är mest nöjda med demokratin. Man kan diskutera vad det beror på. En sannolik förklaring är att de hittills inte haft så mycket med olika beslutsnivåer att göra och därigenom inte heller haft anledning att bli missnöjda. Skälet till den tolkningen är att det så tydligt visar sig vara en åldersfråga, inte en generationsfråga. **Här består utmaningen framför allt i att behålla ungdomarnas relativt sett positiva syn på demokratin på de olika nivåerna. Kanske en väg är att just lyfta ungas frågor på ungas arenor.**

Det finns flera olika faktorer som förklarar delaktighet respektive utanförskap (Oskarsson, 2011). Utbildning är en faktor som visat sig ha stor betydelse när man ska förklara skillnader. Detta kommer till uttryck också i den här rapporten. Skillnaden mellan låg- och högutbildad är stundtals hög i bedömningar på olika områden som knyter an till demokrati. Generellt sett är lågutbildade mer negativa vad gäller politikerförtroende, bedömningen av demokrati på olika nivåer, bedömningen av service i region och kommun. Just den här rapporten innehåller inga

fördjupade analyser av utanförskap, men frågan är viktig och bör läggas högt på dagordningen. Grupper i utanförskap har svårare att identifiera sig med det politiska etablissemang, gör ofta negativa bedömningar av detsamma och har ett förhållandevis lågt intresse för politik.

Utmaningen består i att skapa relationer med grupper av människor i utanförskap och jobba för att få dem att känna sig inkluderade i samhället på alla dess nivåer.

Om man släpper skillnader mellan olika grupper och istället fokuserar på de olika beslutsnivåer som finns i samhället blir det tydligt i rapporten att den regionala nivån är en bit efter både den kommunala och den nationella, även om Skåne är en förhållandevis väletablerad region. Den allmänna bedömningen av servicen i regionen är sammantaget positiv men mindre positiv än bedömningen av den kommunala servicen. Bedömningen av några av regionens verksamheter och yrkesgrupper knutna till dessa är övervägande positiv medan förtroendet för politiker på regionnivå är sammantaget negativ. Trots en positiv utveckling finns fortfarande mycket att arbeta med i vissa av regionens verksamheter innan man når samma etablering som kommunerna. **Forskning visar tydligt att kännedom är en viktig grund för förtroende, regionpolitiker behöver jobba med den frågan för att stärka sin legitimitet.**

Som geografisk region är Skåne blandad och sammansatt av storstad och landsbygd. Utbildningsnivå, föreningsengagemang och annat är olika utbrett. Detta är faktorer som i sin tur är kopplade till politiskt intresse vilket i sin tur påverkar exempelvis synen på demokrati (Mattsson-Wallinder och Bergström, 2011). Tidigare analyser har visat på förhållandevis stora skillnader mellan främst sydvästra och nordöstra Skåne. Det bör inte finnas något självändamål i att regionen blir homogen. Däremot är det viktigt att se till de skillnader som faktiskt finns när det gäller bedömning av demokrati, politiker och service och fråga sig vad dessa skillnader beror på och om man på något sätt kan jobba för att utjämna dem. Även om människor av olika skäl väljer olika kontexter för sina liv är det viktigt att man i grundläggande frågor känner sig som en del av regionen och dess verksamheter på ett generellt plan.

SOM-undersökningarna i Skåne 2004, 2006, 2008 och 2011

SOM-institutet vid Göteborgs universitet genomför varje höst sedan 1986 frågeundersökningar i syfte att kartlägga den svenska allmänhetens vanor och attityder på temat samhälle, politik och medier (förkortningen SOM står för *Samhälle Opinion Medier*). Den första nationella undersökningen – *Riks-SOM* – genomfördes 1986 och sedan 1992 genomförs en motsvarande undersökning i Västsverige – *Väst-SOM*. 2004 genomförde SOM-institutet för första gången en regional undersökning i hela Skåne, därefter har undersökningen genomförts 2006, 2008 och 2011. Data samlas in via postala enkäter, och varje undersökning genomförs under i huvudsak samma förutsättningar för att resultaten från de olika åren ska vara jämförbara.

SOM-institutet är i dag en samverkan mellan två institutioner vid Göteborgs universitet: Statsvetenskapliga institutionen och Institutionen för journalistik, medier och kommunikation (JMG). En rad forskningsprojekt medverkar i SOM-undersökningarna – flertalet med förankring i någon av dessa två institutioner, men även externa projekt deltar regelbundet.

Resultaten från SOM-undersökningarna redovisas i årliga publikationer där medverkande forskare presenterar analyser av resultat från undersökningarna. Mer information om SOM-institutet och tidigare publicerat material från tidigare Sydsvenska undersökningar finns på www.som.gu.se.

Undersökningarnas upplägg

SOM-undersökningarna i Skåne 2004, 2006, 2008 samt 2011 har genomförts av SOM-institutet som har stått för utarbetandet av frågeformulär och annat material som skickats ut samt kodning av öppna svar och iordningställande av datamängden. Fälтарbetet har genomförts i samarbete med olika undersökningsföretag¹. Undersökningsföretagen ombesörjer urvalsdragning, utskick av formulär och påminnelser, telefonuppföljning samt datauppläggning. Enkätsvaren har lästs av optiskt med hjälp av en scanner. Enkäterna skickades ut mellan slutet av september och början av oktober och fälтарbetet avslutades i mitten av februari följande år. Svarsfrekvensen framgår av tabellen nedan, som också möjliggör en jämförelse med de olika Skåne-undersökningarna.

Syd-SOM-undersökningen har sedan starten 2004 genomförts i form av en postenkät som går ut till ett systematiskt sannolikhetsurval av befolkningen boende i Skåne. Totalt omfattar undersökningens obundna, slumpmässiga urval 6 000 individer samtliga undersökningsår.² Åldersintervallet är 16–85 år.³ Såväl svenska som utländska

¹ Kinmark Information samt ScandInfo Marketing Research AB

² I samtliga jämförelser bör betänkas att urvalet 2001 var annorlunda; dels var det ett mindre urval, begränsat till 3200 individer, men det var även geografiskt begränsat till boende i sydvästra Skåne. Närmare bestämt ingick kommunerna Burlöv, Kävlinge, Lomma, Lund, Malmö, Staffanstorp, Svedala, Trelleborg, Vellinge samt Eslöv i urvalet 2001.

³ I samtliga jämförelser bör betänkas att urvalet 2001 var annorlunda; dels var det ett mindre urval, begränsat till 3200 individer, men det var även geografiskt begränsat till boende i sydvästra Skåne. Närmare bestämt ingick kommunerna Burlöv, Kävlinge, Lomma, Lund, Malmö, Staffanstorp, Svedala, Trelleborg, Vellinge samt Eslöv i urvalet 2001.

medborgare ingår. I samtliga skåneundersökningar utgör kvinnorna en högre andel av populationen än männen. I förhållande till populationen i sin helhet är detta ett avvikande resultat på några procentenheter som man bör förhålla sig till vid samtliga analyser. I befolkningen i sin helhet förhåller sig detta ungefär 50 procent män mot 50 procent kvinnor. Åldersfördelningen på Syd-SOM-respondenterna relativt den skånska befolkningen är något skev på så vis att gruppen 16-29 år är något underrepresenterad i ordinarieurvalet 16-85 år (förhåller sig 18 procent mot 24 procent) samt att gruppen 65-85 är något överrepresenterad (23 procent mot 19). I övrigt speglar svarsgruppen åldersfördelningen i populationen mycket väl. Att yngre respondenter tenderar att bli underrepresenterade och äldre överrepresenterade är ett vanligt förekommande problem inom samhällsvetenskapliga undersökningar (Vernersdotter, 2012).

Fältarbetet för Syd-SOM följer i huvudsak samma upplägg år från år. Huvuddelen av datainsamlingsarbetet genomförs under hösten. Enkäten skickas ut i slutet av september månad. Under resterande del av fältperioden genomförs successivt en serie påminnelseinsatser postalt och per telefon. Fältarbetet avslutas senast under januari/februari månad. Redan vid novembers utgång har i allmänhet drygt 90 procent av de som slutligen kommer att medverka skickat tillbaka sin enkät.

Svarsfrekvens och bortfall

SOM-undersökningarna har sedan starten 1986 haft en relativt hög svarsfrekvens. För samhällsvetenskapliga postenkäter har svarsfrekvensen tidigare brukat ligga på mellan 60 och 70 procent, men det har under senare år blivit svårare att nå dessa nivåer. Figuren nedan illustrerar variationen i svarsfrekvens för SOM-undersökningarna i Skåne sedan starten 2001. Det ska noteras att svarsfrekvensen för Syd-SOM-undersökningen 2011 som bygger på ett ungdomsurval ligger klart lägre än det ordinarie urvalet. Svarsfrekvensen för ungdomsurvalet i Skåne ligger dock på samma nivåer som ungdomar nationellt.

Svarsfrekvensen framgår av tabellen nedan, som möjliggör en jämförelse med SOM-undersökningarna i Skåne 2001-2011 samt Väst-SOM-undersökningen 2011. I jämförelser mellan SOM-undersökningarna i Skåne 2004-2011 och Skåneundersökningen 2001 skall beaktas att urvalet till 2001 års undersökning var begränsat till 3 200 individer och endast riktad till boende i kommunerna Burlöv, Kävlinge, Lomma, Lund, Malmö, Staffanstorps, Svedala, Trelleborg, Vellinge samt Eslöv (Malmöregionen).

³ I 2011 års undersökning gjordes två separata urval. Det ena om 3.000 personer i åldersintervallet 16-85 år och det andra om 3.000 personer i åldersintervallet 16-29 år.

Svarsfrekvens i Syd-SOM 2001- 2011 samt i Väst-SOM-undersökningen 2011

	Skåne-undersökningen 2001	Syd-SOM 2004	Syd-SOM 2006	Syd-SOM 2008	Syd-SOM 16-85 år 2011	Syd-SOM 16-29 år 2011	Väst-SOM 2011
Bruttourval	3 200	6000	6000	6 000	3 000	3 000	6 000
Naturligt bortfall ¹	300	571	583	552	245	303	507
Nettourval	2 900	5429	5417	5 448	2 755	2 697	5 493
Antal svar	1 782	3360	3142	3 142	1 448	942	3 135
Svarsandel (netto)	61%	62%	58%	57 %	52,5%	34,9%	57 %

¹ Med naturligt bortfall avses adress okänd, avflyttad; bortrest under fältperioden; studier/ militärtjänstgöring på annan ort; bosatt/studerar/arbetar utomlands; ej svensktalande; sjuk, institutionell vård; förståndshandikappad, ej kommunicerbar; avliden.

Referenser

- Bergström, Annika (2012) 'Västsvensk vardag'. I Bergström, Annika (red) *Västsvensk vardag*. SOM-rapport nr 53. Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Bäck, Henry och Johansson, Folke (1998) *Politisk decentralisering i skandinaviska storstäder*. Göteborg: Förvaltningshögskolan, Göteborgs universitet, rapport 1998:12.
- Engelbrecht, Sandra och Bergström, Annika (2012) *Region Skåne 2011. Resultat från Syd-SOM-undersökningen 2011*. SOM-rapport nr 2012:4. Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Holmberg, Sören (1994) Partierna tycker vi bäst om i valtider. I Holmberg, S och Weibull, L (red) *Vägval*. Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Holmberg, Sören (2012a) 'Försvagat opinionsstöd för EU också i Sverige'. I Weibull, Lennart; Oscarsson, Henrik och Bergström, Annika (red) *I framtidens skugga*. SOM-rapport nr 56. Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Holmberg, Sören (2012b) 'Populärast i test'. I Bergström, Annika (red) *Västsvensk vardag*. SOM-rapport nr 53. Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Holmberg, Sören och Weibull, Lennart (2011) 'Förtroendekurvorna pekar uppåt'. I Holmberg, Sören; Weibull, Lennart och Oscarsson, Henrik (red) *Lycksalighetens ö*. SOM-rapport nr 52. Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Bergström, Annika och Hägglund, Jonas (2012) *Västra Götaland 2011. Resultat från Väst-SOM-undersökningen 2010*. SOM-rapport nr 2012:3. Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Johansson, Folke (2006). "Medborgarna och Region Skåne". I Nilsson, Lennart (red) *Nya gränser – Skåne*. Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Mattsson-Wallinder, Ylva och Bergström, Annika (2011) *Skånska medborgare. Befolkning, demokrati och attityder mellan 2004 och 2008*. SOM-rapport nr 2011:29. Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Nilsson, Lennart (2012) 'Värmländsk flernivådemokrati'. I Nilsson, Lennart; Aronsson, Lars och Norell, PO (red) *Värmländska landskap*. Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Roos, Katarina (2012) 'Demokrati och förtroende i norra Sverige'. I Lidström, Anders (red) *Ett delat Norrland – på väg mot regioner?* Umeå: Statsvetenskapliga institutionen, Umeå universitet, forskningsrapport 2012:1.
- Vernersdotter, Frida (2012). "Den nationella SOM-undersökningen 2011". I Weibull, Lennart; Oscarsson, Henrik och Bergström, Annika (red) *I framtidens skugga*. SOM-rapport nr 56. Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Weibull, Lennart (2012) 'Förtroende för olika grupper'. I Bergström, Annika (red) *Västsvensk vardag*. SOM-rapport nr 53. Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet.

SOM-institutet vid Göteborgs universitet genomför årligen nationella och lokala frågeundersökningar och anordnar seminarier på temat Samhälle, Opinion och Medier.

SOM-institutet | Seminariegatan 1B | Box 710, 405 30 Göteborg
031 786 3300 | info@som.gu.se | www.som.gu.se

